

Källövning - Vem var Hypatia?

Hypatia (350 (370) - 415) var en grekisk matematiker och filosof (Neoplatonism) som levde i Alexandria (nuvarande Egypten). Hon är framförallt känd för att vara en av de första kvinnorna som nämns i historiska källor som levt ett akademiskt liv. Hon ska under sitt liv ha varit lärare på flera prestigefyllda skolor i Alexandria som under den tiden var ett bildningscentrum i den hellenistiska världen. Hypatia ska också ha varit väldigt vacker och det har beskrivits (framförallt efter hennes död) att hon var den vackraste kvinnan i hela den hellenistiska världen. Under många år har myten kring den lärda Hypatia växt och idag skrivs det många böcker om hennes liv och teateruppsättningar tillägnas henne. Ändå har vi få källor som kan redogöra för hennes liv och gärning. Vi har **inga källor** bevarade som kommer direkt från Hypatia utan allt vi vet om henne kommer från källor från hennes studenter och samtida eller senare historiker som skrivit om henne. Därför är det svårt att avgöra vilken gärning hon faktiskt ska hyllas för och vilka egenskaper och attribut som man med säkerhet kan tillge henne. Nedan finns det 4 källor som beskriver Hypatia och hennes liv. Läs informationstexten kring varje källa och svara sedan på frågorna längst ner i dokumentet.

Bild av Hypatia från början av 1900-talet

Källa 1: Synesius var en student till Hypatia som växte upp i en rik familj i dagens Libyen. Han tillbringade många år i Alexandria och fick en nära kontakt med Hypatia. Nedan finns ett brev som Synesius skrev en kort tid innan sin död 413, två år innan Hypatia dog.

"Till filosofen (Hypatia)

Jag dikterar dig detta brev från min säng, men må du ta emot det vid god hälsa, mor, syster, lärare och med all välgörare, och vad som helst är hedrat i namn och gärning.

För mig har kroppslig svaghet följt i spåren av psykiska lidanden. Minnet av mina bortgångna barn förtär mina krafter, lite i taget. Bara så länge skulle Synesius ha levt som han fortfarande var utan erfarenhet av livets ondskas. Det är som om en ström som länge var uppdämd hade sprungit över mig i full volym, och som om livets sötma hade försvunnit. Må jag antingen sluta leva, eller sluta tänka på mina söners grav!

Men må du bevara din hälsa och ge mina hälsningar till dina glada kamrater i tur och ordning, börja med fader Theotecnus och broder Athanasius och så till alla! Och om någon har lagts till dessa, så länge han är dig kär, så måste jag vara honom tacksam eftersom han är dig kär, och till den mannen säg mina hälsningar som till min egen käraste vän. Om någon av mina angelägenheter intresserar dig, gör du bra, och om någon av dem inte intresserar dig så, så gör det inte jag heller."

Källa 2: Nedanstående källa är skriven av Socrates Scholasticus (380 - någon gång efter 439). Vi vet inte jättemycket om Socrates Scholasticus, inte ens om han varit i Alexandria. Vi vet att han var kristen och skrev en historiebok som heter *Historia Ecclesiastica* där han redogör för Hypatias liv samt mordet på henne.

”Hypatia, dotter till filosofen Theon, som gjorde sådana framgångar inom litteratur och vetenskap, att den vida överträffade alla filosofer i sin egen tid. Ty alla män beundrade henne desto mer på grund av hennes extraordinära värdighet och dygd. Ändå föll även hon ett offer för den politiska svartsjuka som rådde vid den tiden. Eftersom hon ofta hade intervjuer med Orestes, rapporterades det förtal bland den kristna befolkningen att det var hon som hindrade Orestes (statsman i Alexandria) från att försonas med biskopen (Cyril). Några av dem skyndade sig därför bort av en häftig och trångsynt iver, vars huvudledare var en läsare som hette Peter. De lät henne återvända hem och släpade henne ur sin vagn, de förde henne till kyrkan som hette Caesaron, där de helt klädde av henne, och mördade henne sedan med brickor. Efter att ha slitit sönder hennes kropp tog de hennes manglade lemmar till en plats som heter Cinaron och brände dem där. Denna affär väckte besvär, inte bara över Cyril, utan också över hela den Alexandriska kyrkan. Och sannerligen kan ingenting vara längre bort från kristendomens anda än tillåtelsen av massakrer, slagsmål och transaktioner av det slaget.”

Källa 3: Damascius (458-540) var en filosof som följde den neoplatonska (likt Hypatia) läran född i Syrien som tillbringade en stor del av sin tid i Alexandria. Han skrev många texter och bland annat skrev han om sin lärare Isidore var samtida med Hypatia i Alexandria. Nedan har du ett utdrag från Damaskus text.

”Hypatia föddes, växte upp och utbildades i Alexandria. Eftersom hon hade större geni än sin far, var hon inte nöjd med hans undervisning i matematiska ämnen; hon ägnade sig också flitigt åt hela filosofin.

Kvinnan brukade ta på sig sin filosofsmantel och gå genom mitten av staden och offentligt tolka Platon, Aristoteles eller någon annan filosofers verk för dem som ville höra henne. Utöver sin expertis inom undervisning nådde hon toppen av medborgerlig dygd. Hon var både rättvis och kysk och förblev alltid oskuld. Hon var så vacker och välformad att en av hennes elever blev kär i henne och kunde inte kontrollera sig själv och visade henne öppet ett tecken på sin förälskelse. Obekräftade rapporter gjorde att Hypatia botade honom från hans lidande med hjälp av musik. Sanningen är att historien om musik är korrupt. Egentligen samlade hon ihop trasor som hade blivit fläckiga under hennes mens och visade dem för honom som ett tecken på hennes orena härkomst och sa: "Det här är vad du älskar, unge man, och det är inte vackert!" Han var så påverkad av skam och häpnad över den fula synen att han upplevde en förändring i hjärtat och gick bort en bättre man.

Sådan var Hypatia, lika värtalig och värtalig i sitt tal som hon var försiktig och civiliserad i sina handlingar. Hela staden älskade henne med rätta och dyrkade henne på ett anmärkningsvärt sätt, men stadens härskare från första början avundades henne, något som ofta hände även i Aten. För även om filosofin själv hade gått under, verkar dess namn fortfarande storartat och ärevärdigt för de

män som utövar ledarskap i staten. Så hände det en dag att Cyril, biskop av oppositionssekten (Kristendomen) gick förbi Hypatias hus, och han såg en stor skara människor och hästar framför hennes dörr. Några var på väg, några gick och andra stod runt omkring. När han frågade varför det var en folkmassa där och vad allt väsen handlade om, fick han höra av hennes anhängare att det var filosofen Hypatias hus och att hon skulle hälsa på dem. När Cyril fick reda på detta blev han så slagen av avund att han omedelbart började planera hennes mord och den mest avskyvärda formen av mord. Ty när Hypatia lämnade hennes hus, på sitt vana sätt anfölls hon och höggs ner en skara skoningslösa och våldsamma män som varken fruktade gudomligt straff eller mänsklig hämnd, och begick därmed en skandalös och skamlig gärning mot sitt fosterland. Kejsaren var arg, och han skulle ha hämnats henne om inte Aedesius blivit mutad. Minnet av dessa händelser är fortfarande levande bland Alexandrierna.”

Källa 4: John av Nikiu var biskop i Egypten. Man vet inte mycket om John av Nikiu mer än att han levde under åren 680-690 däremot vet vi inte när han var född eller dog. Han skrev en ett ambitiöst verk som heter Krönikan (The chronicle) där en passage handlar om Hypatia.

”Och på den tiden dök det upp i Alexandria en kvinnlig filosof, en hedning (gudsförnekare) vid namn Hypatia, och hon var alltid hängiven magi, astrolaber (ett astronomiskt instrument från Antiken) och musikinstrument, och hon förledde många människor genom hennes sataniska list. Och stadens ståthållare hedrade henne mycket; ty hon hade lurat honom genom sin magi. Och han upphörde att gå i kyrkan som han hade haft för vana att göra. Och därefter uppstod en mängd troende på Gud under ledning av domaren Petrus - nu var denne Petrus en fullkomlig troende i alla avseenden på Jesus Kristus - och de fortsatte att söka efter den hedniska kvinna som hade förfört folket i staden. De drog med henne till den stora kyrkan, som heter Caesarion...Och de slet av hennes kläder och drog henne genom stadens gator tills hon dog. Och de bar henne till en plats som hette Cinaron, och de brände upp hennes kropp med eld. Och allt folket omringade patriarken Cyril och kallade honom "den nye Teofilus"; ty han hade förstört de sista resterna av avgudadyrkan i staden.”

Frågor:

1. Hur beskrivs Hypatia i de olika källorna?
2. Säger källorna emot varandra i beskrivningen av Hypatia? Försök förklara varför det kan vara olika beskrivningar.
3. Vilken är den bästa källan för att förstå vem Hypatia var? Använd de källkritiska kriterierna och motivera.
4. Vilken den sämsta källan för att förstå vem Hypatia var? Använd de källkritiska kriterierna och motivera.
5. Vad kan vi med säkerhet säga om Hypatia utifrån källorna?
6. Källa 3 och 4 beskriver Hypatias karaktär fundamentalt olika, varför gör de det?
7. Kan du dra några andra slutsatser från källorna kring Hypatia?